12/07/2019

Η Βιβλιοθήκη της Ι.Μ. Σάμου, Ικαρίας και Κορσεών και Οι Συλλογές

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Σάμου, Ικαρίας και Κορσεών

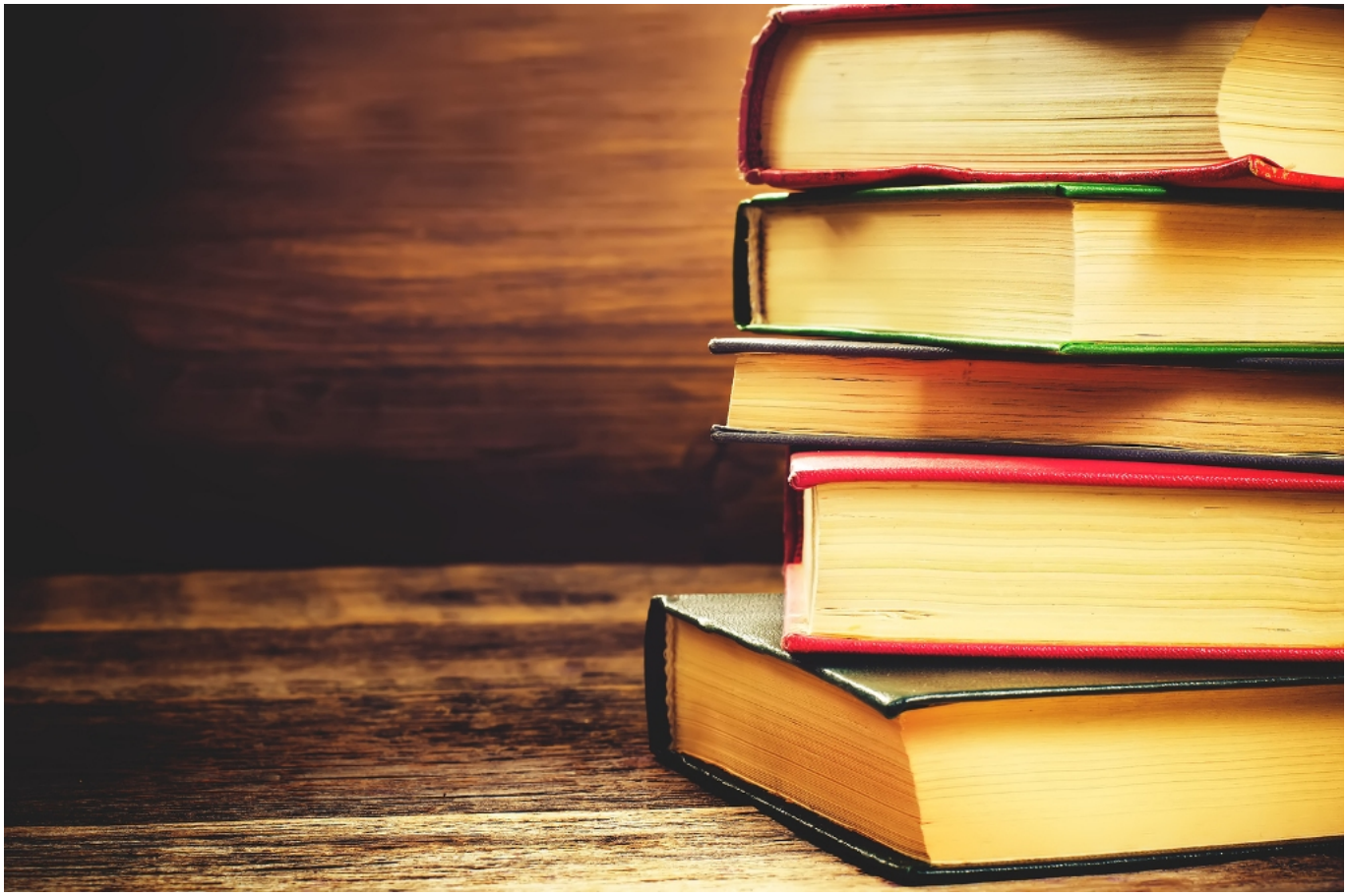

Η Μητροπολιτική Βιβλιοθήκη της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου, Ικαρίας και Κορσεών στεγάζεται στον πρώτο όροφο του κτηρίου του Εκκλησιαστικού Μουσείου, στην πόλη της Σάμου.

Περιλαμβάνει τα παλαιά έντυπα βιβλία των μονών του νησιού, των οποίων οι αδελφότητες μετά τα μέσα του 20ού αιώνα άρχισαν να φθίνουν, ώστε βαθμιαία να οδηγούνται στην αναστολή της λειτουργίας τους. Έτσι, μετά τα μέσα της δεκαετίας του ’60 ο τότε Μητροπολίτης Σάμου και Ικαρίας Παντελεήμων Α΄ ο Χρυσοφάκης – ο από το 1974 Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης – φρόντισε για την μεταφορά στο Μητροπολιτικό Μέγαρο της πρωτεύουσας του νησιού των εντύπων βιβλίων των μονών, τα οποία ουσιαστικά αποτέλεσαν τον κύριο κορμό της Μητροπολιτικής Βιβλιοθήκης, αλλά και των χειρογράφων κωδίκων των μονών, οι οποίοι και αποτέλεσαν τη συλλογή των χειρογράφων της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου και Ικαρίας.

Περιλαμβάνει επίσης ορισμένα βιβλία από την παλαιότερη βιβλιοθήκη της Μητροπόλεως, και τυχαία αποκτήματα από δωρεές. Τέλος, στη βιβλιοθήκη αυτή έχουν περιληφθεί τα περισσότερα βιβλία από τις προσωπικές βιβλιοθήκες των κατά καιρούς Μητροπολιτών, τουλάχιστον από το 1970 μέχρι σήμερα.

Περιέχει λοιπόν κατά κύριο λόγο εκκλησιαστικά, θεολογικά, ιστορικά και φιλολογικά βιβλία, σχετικά περιοδικά και έντυπα, χωρίς να απουσιάζουν και τα βιβλία άλλων κατηγοριών, σε μικρότερους όμως αριθμούς.

Τη σημερινή της μορφή πήρε με απόφαση του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σάμου Ικαρίας και Κορσεών κ. Ευσεβίου, ο οποίος φρόντισε και για την ταξινόμηση, την επιστημονική καταλογογράφιση και την ουσιαστική συγκρότησή της σε οργανωμένη βιβλιοθήκη.

Οι μελέτες αυτές δεν συμβάλλουν μόνο στην καταγραφή του ελληνικού εκδοτικού έργου, που σε μεγάλο μέρος τους είναι ακόμη αδιευκρίνιστο, αλλά προβάλλουν και τον σαμιακό εκκλησιαστικό βιβλιακό πλούτο, τονίζοντας τον σπουδαίο και μοναδικό ρόλο της Εκκλησίας στη σαμιακή κοινωνία. Γι’ αυτό και πρέπει να συνεχιστούν και να ολοκληρωθούν, σε όλο τον πλούτο των σαμιακών εκκλησιαστικών βιβλιοθηκών, κυριότερη των οποίων είναι βεβαίως η Βιβλιοθήκη της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου. Λόγω της φύσης του υλικού, καταρχήν καταγραφή των βιβλίων της βιβλιοθήκης γίνεται κατά απόλυτη χρονολογική σειρά. Αυτό γίνεται ηλεκτρονικά, ώστε τα βιβλία πρέπει να καταγράφονται με πλήρη αναγραφή των στοιχείων που υπάρχουν στη σελίδα τίτλου τους (συγγραφέα, τίτλο, τυπογραφείο, χρονιά έκδοσης κ.λπ.).

Στη σημερινή της μορφή η Μητροπολιτική Βιβλιοθήκη, η οποία εγκαινιάστηκε την άνοιξη του 2016, περιλαμβάνει τις ακόλουθες συλλογές :

Α. Συλλογή χειρογράφων κωδίκων

Όπως είναι γνωστό, με τα χειρόγραφα της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου έχουν ασχοληθεί κατά το παρελθόν οι Οδυσ. Λαμψίδης [Αρχείον Εκκλησιαστικού και Κανονικού Δικαίου 15 (1960), σ. 39-48 = Μητροπολίτης Σιδηροκάστρου Ιωάννης, Η Εκκλησία της Σάμου από της ιδρύσεως αυτής μέχρι σήμερον, Σάμος 1967, σ. 123-129] και Ιω. Αναστασίου [Ιω. Αναστασίου, Κατάλογος των χειρογράφων κωδίκων Ι. Μητροπόλεως Σάμου, Θεσσαλονίκη 1973], ο οποίος καταλογογράφησε 109 χειρόγραφα, προερχόμενα από τις μονές της Σάμου. Στη συνέχεια, ο Αγ. Τσελίκας συνέχισε τον κατάλογο αυτό, φτάνοντας ως τον αριθμό 127 [Αγ. Τσελίκας, «Συμπληρωματικός κατάλογος των χειρογράφων της Βιβλιοθήκης της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου», Δελτίο του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου 4 (1984-1987), σ. 110-147]. Τρία ακόμη χειρόγραφα προστέθηκαν συν τω χρόνω, το αρ. 128, ο κώδικας της Ιεράς Μονής Αγίας Ζώνης [Μ. Γ. Βαρβούνης, Μοναστική ζωή και παραδοσιακή θρησκευτική συμπεριφορά. Η μαρτυρία του κώδικα της Ιεράς Μονής Αγίας Ζώνης Σάμου, Αθήνα 1998], το αρ. 129, ο κώδικας των ηγεμονικών απογραφών των μονών της Σάμου [Μ. Γ. Βαρβούνης – Αλ. Βαρβούνης, «Ηγεμονικές απογραφές των Μονών της Σάμου (1885)», Γρηγόριος ο Παλαμάς 88: 806 (2005), σ. 125-189] και το αρ. 130, το κτηματολόγιο της Ιεράς Μονής Αγίας Ζώνης [Νικ. Σουλιωτάκη, «Το κτηματολόγιο της Μονής Αγίας Ζώνης Σάμου, 1861», Σαμιακές Μελέτες 3 (1997-1998), σ. 419-433], ενώ παραλλήλως, ο Καθηγητής και Διευθυντής του «Κέντρου Εκκλησιαστικών, Ιστορικών και Πολιτισμικών Μελετών» της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου και Ικαρίας συνέχισε την έρευνα σε μονές, ναούς και ιδιωτικές συλλογές του νησιού, δημοσιεύοντας κατά καιρούς καταλόγους των ευρημάτων του [Μ. Γ. Βαρβούνης, «Συμπληρωματικός κατάλογος σαμιακών χειρογράφων», Σαμιακές Μελέτες 4 (1999-2000), σ. 535-543. Ο ίδιος, «Σαμιακά λαογραφικά και παλαιογραφικά σύμμεικτα Ι», Σαμιακή Επιθεώρηση 42 (1994), σ. 253-261. Ο ίδιος, «Σαμιακά λαογραφικά και παλαιογραφικά σύμμεικτα ΙΙ», Σαμιακή Επιθεώρηση 12: 43 (1996), σ. 137-145. Ο ίδιος, «Σαμιακά παλαιογραφικά», Σαμιακές Μελέτες 3 (1997-1998), σ. 529-561] ώστε τα νέα αυτά σαμιακά χειρόγραφα να είναι προσιτά από την σχετική επιστημονική έρευνα. Σήμερα η συλλογή αριθμεί 204 χειρόγραφα, και έχει δημοσιευθεί πλήρης κατάλογος και των νέων αποκτημάτων της [Μ. Γ. Βαρβούνης, «Νέα αποκτήματα της συλλογής χειρογράφων της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου και Ικαρίας. Αναλυτικός κατάλογος»,

Δελτίο Σαμιακών Σπουδών 3 (2015-2016), σ. 165-180].

Β. Συλλογή παλαιτύπων και παλαιών βιβλίων

Πρόκειται για 1500 βιβλία, που χρονολογούνται από το 1561 ως το 1899. Η συλλογή περιλαμβάνει τόσο εκκλησιαστικά και λειτουργικά, όσο και ιστορικά, φιλολογικά, νομικά κ.λπ. βιβλία. Μεγάλη είναι η σημασία της καταλογογράφισης και της μελέτης της, κατόπιν δε της ταξινόμησης και της έκθεσής της, η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη, ώστε να γίνει επισκέψιμη από το κοινό και χρησιμοποιήσιμη από ειδικούς επιστήμονες και ερευνητές που θα ήθελαν να την επισκεφθούν. Τόσο η καταγραφή των βιβλίων, όσο και η αντιγραφή και δημοσίευση των χειρόγραφων σημειωμάτων και ενθυμήσεων που αυτά συχνά φέρουν σε παράφυλλα και λευκά φύλλα στάχωσης, αλλά και στα περιθώρια των τυπωμένων σελίδων, είναι εργασία επιστημονικά πολύτιμη, και έχει αναληφθεί από τον Επίκουρο Καθηγητή Παλαιογραφίας του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης κ. Δημοσθένη Στρατηγόπουλο.

Γ. Κυρίως συλλογή βιβλίων και περιοδικών

Πρόκειται για ένα σύνολο περίπου 14.000 τόμων, των οποίων ο κατάλογος έχει ετοιμαστεί και είναι διαθέσιμος παρακάτω, εκεί όπου αναγράφεται η ένδειξη κατάλογος.

Δ. Βιβλιοθήκη Μητροπολίτου Σάμου και Ικαρίας Ειρηναίου Παπαμιχαήλ (1926-1963)

Πρόκειται για τμήμα της προσωπικής βιβλιοθήκης του μακαριστού Μητροπολίτου Σάμου Ειρηναίου, ενός σοφού ιεράρχη, που αποτελείται κατά κανόνα από ξένα, και μάλιστα γαλλόφωνα βιβλία. Ο κατάλογός της θα είναι διαθέσιμος αμέσως μετά την καταλογογράφησή της, η οποία προχωρεί.

Η Μητροπολιτική Βιβλιοθήκη της Ιεράς Μητροπόλεως Σάμου, Ικαρίας και Κορσεών αποτελεί σπουδαίο επιστημονικό και πνευματικό ίδρυμα, που μπορεί να συμβάλει τόσο στην πρόοδο των σαμιακών σπουδών, όσο και στην πνευματική οικοδομή του ποιμνίου της τοπικής Εκκλησίας.